

Nr 256.

Av herr **Thorell m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 48, angående avsättande till nationalpark av viss del av det s. k. Muddusområdet i Norrbottens län.

I proposition nr 62 till 1941 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att det 49 975 hektar stora i Lule lappmark öster om Porjus belägna s. k. Muddusområdet, vars läge och avgränsning närmare framgår av de till proposition nr 48 till innevarande riksdag fogade kartskisserna, skulle avsättas till nationalpark.

Nationalparksförslaget hade föregåtts av långvariga och synnerligen omsorgsfulla, av vetenskapsakademien i samarbete med domänverket utförda undersökningar, avsedda att klarlägga vilka möjligheter, som ännu förefunnas att få till stånd en såväl med avseende på landskapets karaktär som skogsbeståndens och sankmarkernas växlande beskaffenhet fullt representativ nationalpark inom Nordsveriges barrskogsområde. Av denna undersökning hade med all önskvärd tydlighet framgått att Muddusområdet representerade den oåterkalleligen sista möjligheten härför.

Samtidigt voro ur flera andra synpunkter förutsättningarna för detta områdes avsättning till nationalpark exceptionellt gynnsamma. Så befann sig hela området i kronans ägo och utgjorde allt fortfarande en ren ödemark utan någon som helst bebyggelse och — före tillkomsten av den nu under byggnad varande vägen Gällivare—Porjus, vilken korsar områdets nordvästligaste hörn — också utan någon som helst kommunikationsled. Då större delen av områdets vattendragssystem avbördade sitt vatten genom Muddusälven, vilken på grund av beskaffenheten hos dess nedre lopp — en lång rad av forsar i en trång, djup kanjonbildning — ej för rimliga kostnader kunnat göras flottningsbar, hade också hela det ovanför liggande vattensystemet förblivit outbyggt för sådant ändamål. Av denna anledning hade också skogsbestånden i stort förblivit oberörda av avverkning, då under rådande förhållanden medelavståndet till flottled, 9 km för området i dess helhet, vore allt för långt för en ekonomiskt lönande avverkning av den i stort sett glesa, överåriga och starkt rötskadade skogen. Dessa omständigheter i förening med den höga myrmarksprocenten, c:a 40 procent av hela arealen, gjorde att områdets taxeringsvärde med därå växande skog satts så lågt som till c:a 200 000 kronor.

Områdets avsättande till nationalpark hade på det varmaste tillstyrkts av vetenskapsakademien och av domänstyrelsen. Sistnämnda styrelse hade också, alltsedan nationalparksförslaget i slutet av 1920-talet tagit fast form,

i avvaktan på dess slutliga avgörande inställt alla avverkningar inom området i fråga enligt en befogenhet, för att ej säga skyldighet, för styrelsen, som direkt framgår av kungl. brevet av den 10 juli 1909 med föreskrift att å kronans mark bevara sådant område, som kan anses böra för framtiden skyddas som naturminnesmärke.

Även länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrkte det till 1941 års riksdag framförda obeskurna nationalparksförslaget.

Beträffande ärendets behandling vid förra årets riksdag må i detta sammanhang endast erinras därom, att förslaget, efter att hava tillstyrkts av enhälligt jordbruksutskott och antagits av 1:a kammaren utan votering, fälldes av 2:a kammaren vid sent nattplenium med 85 röster mot 62. Då sammanjämkning av kamrarnas beslut i föreliggande fall ansågs omöjlig (enligt jordbruksutskottets memorial nr 36), anmälde riksdagen (i skrivelse nr 224), att Kungl. Maj:ts framställning i detta ärende förfallit.

Till innevarande års riksdag har nationalparksärendet återkommit i Kungl. Maj:ts proposition nr 48, men nu i beskuret skick. Uteslutna ur det gamla förslaget äro sålunda: dels den del av Muddusområdet, som ligger nedom odlingsgränsen d. v. s. områdets sydligaste del om c:a 9 145 hektar, dels den c:a 800 hektar stora del av området längst uppe i nordväst, som ligger norr om nya vägen Gällivare—Porjus. Bägge dessa delars läge förtydligas närmare av första kartskissen i propositionen. Det nya förslaget omfattar i sitt sålunda beskurna skick 40 030 hektar. Räkna i procent av det gamla förslagets motsvarande värden, innebär det nya 20 procents förminskning av totalarealen, 26 procents minskning av fastmarksarealen och ungefär 30 procents minskning av taxeringsvärdet. Sistnämnda värde är i det nya förslaget omkring 140 000 kronor d. v. s. 60 000 kronor mindre än det förra.

Särskilt i betraktande av att det i föreliggande fall ju ingalunda rör sig om ett kontantutlägg, utan endast om en minskning med 60 000 kronor av det staten tillhöriga jord- och skogsvärde, som skulle bliva investerat eller bundet i den nya nationalparken, framstår denna besparing som helt betydelselös i förhållande till de naturvärden av skilda slag, som särskilt avskiljandet av Muddusområdets södra del innebär.

Såsom vetenskapsakademiens naturskyddskommitté i sitt nya yttrande framhåller och som till en del också nämnes i propositionen nr 48, ligga i Muddusområdets södra, nedom odlingsgränsen belägna del alla de märkliga klyftdalar, som tvivelsutan äro områdets, landskapligt sett, största sevärdheter. I den västligaste av dessa dalskåror går själva Muddusälven fram; dess 42 m höga fall och den milslånga, nedanför detta belägna forsträckan i sin djupa kanjon skulle komma utanför nationalparken. Så också alla de övriga, längre i öster belägna klyftdalarna, inbegripet den 100 meter djupa Moskoskorso. Till dessa klyftdalar äro samtidigt mycket stora geologiska intressen knutna, de äro också växtplats för en egendom-

ligt sammansatt flora av blandade fjäll- och s. k. sydbergsarter, de giva boplatser för bl. a. berguv och jaktfalk, inrymma gamla idesplatser för björn o. s. v. I denna nu avskilda, södra delen av området förekomma också en del för skogsvetenskapen synnerligen värdefulla bestånd, bl. a. hela Muddusområdets längsta och tätaste tallurskog. En annan för skogsforskningen värdefull detalj i denna del av området är brandfältet efter den stora s. k. Sarkavarebranden (i juli 1933), varav 1 100 hektar äro belägna härstädes. För blivande studier över naturens förmåga att genom självsådd återbörda skog på brandfält gives här ett stort experimentalfält, helst som domänverket också här, i avvaktan på nationalparksärendets avgörande, icke vidtagit några som helst åtgärder, vare sig avverkning av den brända skogen eller skogsodling av något slag.

Att alla de här berörda, just för en nationalpark mycket betydelsefulla naturvärdena skulle frånhändas densamma för en rent fiktiv besparing av mindre än 60 000 kronor finna vi vara obefogat och oklokt. I verkligheten rör det sig ju icke ens om denna summa, eftersom värdet av de 800 hektar, som falla norr om den nya vägen Gällivare—Porjus och vilkas återbördande till nationalparken här icke skall påyrkas, också hava ett visst värde, vilket alltså bör dragas från beloppet 60 000 kronor.

Granskar man de skäl, som i proposition nr 48 och därvid fogade inlagor anföras för beskärningen av det i proposition nr 62 till 1941 års riksdag framlagda nationalparksförslaget, visa de sig vara av rent negativ art, snarast blott en obestämd farhåga, att riksdagen nu ej skulle vara villig att godtaga ett förslag, som en gång förut fallit igenom. Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté framhåller dock i sitt nya yttrande, som utmynnar i ett beskuret förslag, att redan 1941 års förslag, efter allt att döma, skulle gått igenom, därest denna fråga, formellt sett, varit av den beskaffenhet att den haft att gå till båda kamrarnas gemensamma votering. Kommittén yttrar också, att den icke kan finna, att några sakligt vägande skäl anförts mot nationalparksförslaget vid den debatt, den 2 april 1941, som föregick voteringen i 2:a kammaren, samt att den omständigheten, att avslagsyrkandet då kunde vinna majoritet, blott och bart måste tillskrivas bristande kännedom om och förståelse för nationalparksinstitutets ändamål och värde, ej minst för naturvetenskaplig forskning i allmänhet och skogsforskningen i synnerhet. Kommittén anför slutligen att det nu framlagda beskurna nationalparksförslaget vore väsentligen underlägset 1941 års förslag. Också departementschefen yttrar i proposition nr 48 (nedtill å sid. 7), att han helst skulle ha velat förorda, att Muddusområdet måtte avsättas till nationalpark i den utsträckning han förra året tillstyrkte, men tillägger, att han »med hänsyn till riksdagens i fjol intagna ståndpunkt» finner sig böra godtaga det begränsade förslag, som nu av vetenskapsakademien framlagts. I realiteten förorda sålunda både vetenskapsakademien, vilken upplagit sin naturskyddskommittés yttrande såsom eget, samt departements-

chefen i sitt yttrande till proposition nr 48 det obeskurna nationalparksförslaget.

Vi finna det ytterst beklagligt, därest ej denna stora kulturfråga nu skulle kunna föras i hamn på ett fullt tillfredsställande sätt. Vi äro förvissade om att i en framtid det storstilade monument över nordsvensk skog och vildmark, som Muddusområdets nationalpark skulle bliva, därest även den sydligare delen av området finge ingå i denna park, allt enhälligare kommer att framstå som en stor nationell tillgång. Vi vilja också peka på den djupa sanningen i A. E. Nordenskiölds ord, då han år 1880 framförde det första förslaget om inrättande av vad han då kallade en rikspark, avsedd att för kommande släkten giva »en verklig bild av fosterlandet, sådant det fordom varit, medan åkerns omfång än var ringa, medan det än fanns odlade sjöstränder och skog som ej berörts av yxan», nämligen att i en framtid dessa av Skaparen själv danade naturbilder torde komma att räknas minst lika värdefulla som de största av konstens mästerverk. I detta sammanhang kan det vara lämpligt att påpeka, att hela det obeskurna Muddusområdets taxeringsvärde, 200 000 kronor, endast uppgår till $\frac{2}{3}$ av det belopp om 300 000 kronor vilka ur Daneliusfonden utgått till uppförande av Orfeusgruppen på Hötorget i Stockholm!

På grund av vad i det föregående anförts få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att till den i proposition nr 48 till nationalpark föreslagna delen av Muddusområdet även må läggas de 9 145 hektar av området, vilka äro belägna nedanför odlingsgränsen.

Stockholm den 18 februari 1942.

E. Thorell.

Bj. Holmgren.

Nils A. Larsson.

Ewald Lindmark.

Alarik Hagård.

Jonas Eriksson,

Frågsta.

D. B. Blombäck.

Eric Hansson.

Adolf Wallentheim.

C. Oscar Nolin.

Gust. Nilsson
i Göingegården.

Folke Kyling.